

d. 9. april 2024

Korrektion til artiklen "Til minde om de faldne bornholmere"

I månedens historie fra september 2021 nævnes der i artiklen de navne som står på Davidstatuen i Almindingen.

Et af navnene er Carl Edvard Nielsen. Ny forskning på området har vist at Carl Edvard Nielsen ikke var modstandsmand, men arbejdede som sabotagevagt for besættelsesmagten.

I 2024 har kirkeminister Morten Dahlin besluttet at fjerne Carl Edvard Nielsens gravsten i Mindelunden. Hvilket sker d. 9. april 2024.

Der er ikke dags dato taget stilling til om hans navn skal fjernes fra mindesmærket i Almindingen.

Til minde om de faldne bornholmere

Af Lærke Ea Aarestrup, cand. mag. arkivar

Inde midt i Almindingen står en Davidstatue støbt i bronze, stillet på en sokkel af granit, hvor fire navne står indgraveret; Kjeld Frederiksen, Jens Peter Funk Lind, Carl Edvard Nielsen og Thor Vang. Alle fire var mænd, der mistede livet i frihedskampen under anden verdenskrig.

På Ø-arkivet har vi beretninger fra Frihedsbevægelsens Lokalkomité på Bornholm om de fire unge mænds liv og skæbner, samt dokumenter og billeder fra mindehøjtideligheden i Almindingen (BØA 1976-40-2-11).

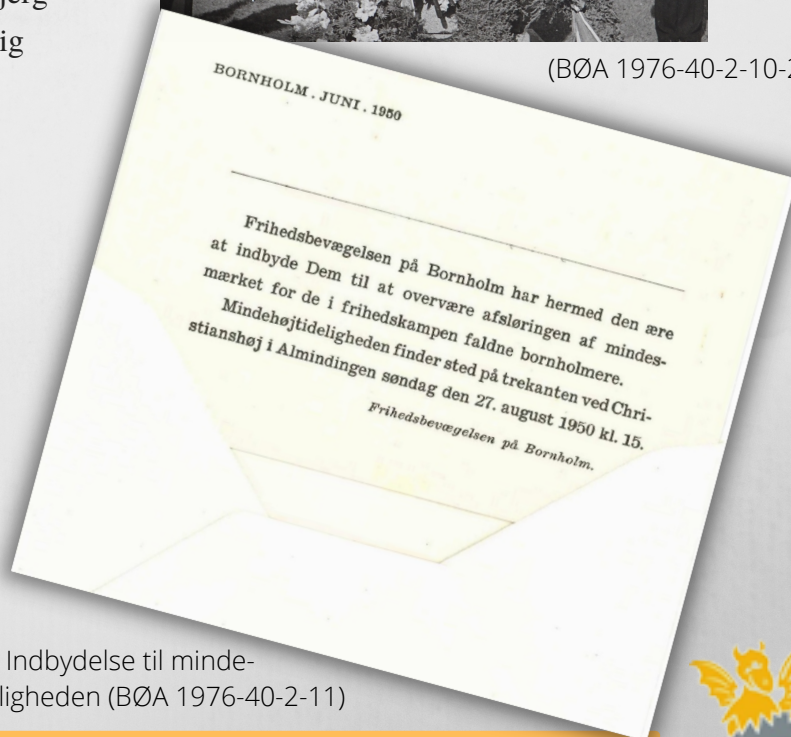
Mindehøjtideligheden

Blandt de indbudte til afsløringen af mindestatuen den 29. august 1950 var de faldnes familier, Amtmand von Stemann, medlemmer af frihedsbevægelsen på Bornholm, blandt andet kaptajn Tønnes Wichmann, Overlæge H.C. Olsen og Sognerådsformand Jens Holm. Pressen var også indbudt samt medlemmer af Frihedsrådet i København heriblandt Mogens Fogh og Frode Jakobsen. Under mindehøjtideligheden blev der holdt taler og sunget sange og de faldne frihedskæmpers efterladte afslørede mindesmærket for de mange tilskuere, der var mødt op foruden de indbudte. Mindesmærket er udført af billedhuggeren professor Johannes Bjerg og på soklen af granit har digteren Hans Hartvig Seedorff Pedersen skrevet ordene:

*Den danske ungdom – David lig –
Stod frygtløs frem mod vold og svig,
Til kæmpens hjælm omsider brast
For hyrden tro og slyngekast.
Nu suser skov, nu synger vind
Om vovemod og offersind
Og i de faldnes sagabog
Står sejrens tegn: Det brudte åg.*

(BØA 1976-40-2-10-2)

Indbydelse til minde-
højtideligheden (BØA 1976-40-2-11)

Ceremonien blev afsluttet med, at forsamlingen sang den danske nationalsang, meget ulig andre mindehøjtideligheder. Men med tanke på, at mændene havde ofret livet i kampen for Danmark, gav ordene; Vort gamle Danmark skal bestå genklang i skovens dyb og stod som et minde om de faldne frihedskæmpers indsats i kampen for, at Danmark kunne bestå; Sejrens tegn: det brudte åg.

Kjeld Frederiksen

En af de bornholmske mænd der mistede livet i frihedskampen, var Kjeld Frederiksen f. 1923. Den unge mand trådte ind i Modstandsbevægelsen i 1942, blot 19 år gammel, samme år som han blev student fra Rønne Statsskole. I modstandsbevægelsen blev Kjelds dæknavn ”Sildehoved”, formentlig med en reference til hans bornholmske rødder.

Efter endt studentereksamen rejste Kjeld til København, hvor planen var, at han ville studere jura. I København kom han i forbindelse med andre unge ligesindede og var med til at starte det illegale blad ”Studenternes Efterretningstjeneste”. Bladet blev et af de førende illegale blade og nåede i sin tid at have op til 500 medlemmer, dog med varierende medlemstal gennem perioden, da medlemmerne kun var aktive i en kort periode, inden de var nødt til at flygte og nogle blev taget af Gestapo. Det var altså ikke uden konsekvenser, heller ikke for Kjeld, at være en del af dette blad. I sommeren 1943 opstod ideen om, at ”Studenternes Efterretningstjeneste” skulle udgives på Bornholm med stof til bladet sendt fra Kjeld Frederiksen, der også inkorporerede så meget lokalt stof som muligt. Kjeld sendte en duplikator fra København og papiret blev købt hos boghandler Ernst G. Olsen. Bladene blev sendt afsted med posten fra København og kunne siden duplikeres og uddeles på øen (Jørgen Barfod, Et centrum i periferien). Kjeld blev taget af Gestapo under et møde med flere fra den illegale presse i Tivoli den 2.6.1944.

Kjeld Frederiksen
(BØA 1976-40-2-11)

Mændene var blevet angivet af en stikker, der havde været en del af deres egne rækker, men desværre ikke så sig for god til at tage imod et klækkeligt honorar for at angive sine tidligere kolleger til Gestapo.

Kjelds skæbne herfra blev sørgelig og havde måske større konsekvenser for Kjeld, end stikkeren havde forudset.

Kjeld blev sendt til Vestre fængsel, dernæst til Horserød-lejren og videre til Frøslev som en del af en større gruppe politiske fanger. Til sidst blev Kjeld sendt til Neuengamme, hvor han kom på udkommando til Port Westfalica, en meget fysisk hård arbejdslejr med forfærdelige forhold for de arbejdende. Her bestod hans arbejde i at hakke skiferblokke og laste dem på vogne. Det nedslidende arbejde, den dårlige kost og kroniske lungesygdom grundet forholdene, gjorde Kjeld meget syg og til sidst var det umuligt for ham at arbejde. Han blev sendt tilbage til Neuengamme, hvor en dansk læge og fange passede ham i månedsvis, men han stod ikke til at rede – han havde, oveni de mange andre skavanker, fået tuberkulose. I slutningen af februar 1945 endte han sine dage, desværre uvidende om, at krigen snart ville være forbi. Blandt dokumenterne i modstandsbevægelsens arkiv er et mindeskrift om Kjeld, skrevet af Karl Olsen, lektor og folketingsmand i Kolding, hvor der blandt andet står: ”En god Kammerat var Kjeld, let omgængelig og

altid med et Smil i Øjenkrogene og dog saa alvorlig i sit Forhold til Livet, som kun meget faa unge Mennesker i hans Alder er.” (BØA 1976-40-2-11)

Den barske realitet af anden verdenskrig måtte mange unge mennesker leve med og nogle af dem, som Kjeld, tog et aktivt valg om at gå ind i modstandskampen.

Modstandsbevægelsens unge drenge

At Kjeld så aktivt og med livet som indsats tog del i modstandsbevægelsens arbejde for at bevare Danmark og sabotere nazisterne mindes den dag i dag med Davidstatuen i Almindingen, der kom i stand gennem en længerevarende indsats fra Frihedskomiteén på Bornholm.

Den ikoniske Davidstatue af Michelangelo står i Firenze og blev lavet i en periode, hvor Firenze var truet af omkringliggende stater og af paven. I den bibelske fortælling om David og Goliat finder man den symbolske betydning, der handler om den lille mands sejr i kampen mellem den store og den lille. I Almindingen står David dermed også til minde om den lille mands kamp og sejr over stormagten.

Davidstatuen har den ene fod placeret på en stålhjelm – kæmpens hjelm, som de unge og frygtløse mænd brast. I hjelmen er der en fuglerede med fugleunger, der symboliserer nyt liv og håb og et bevis på, at naturen bærer vidnesbyrd om de unge mænds kamp – nu suser skov, nu synger vind om vovemod og offersind og vil ligeledes gøre det i kommende generationerne. I hånden har statuen David en slynge, som også David i den bibelske fortælling

bruger til at slå kæmpen ihjel med. De unge drenge brugte de våben, de havde i modstandskampen, Kjeld var således en del af et illegalt blad, der kunne virke betydningsløst, men som en del af et større arbejde for at sabotere nazisterne, har betydet noget, om end ikke andet, så for befolkningens moral og styrke i en hverdag med den allestedsnærværende og truende besættelsesmagt.

En anden af de unge bornholmske modstandsmænd, der mindes på Davidstatuen i Almindingen, er Jens Peter Funk Lind f. 1921 i Sandvig. Han var en del af Aars nedkastningsgruppe, men blev taget til fange af tyskerne og sendt i fængsel, hvor han blev dømt til døden. Han fik i sine sidste timer tilladelse til at skrive et brev til sin familie inden han skulle henrettes i Ryvangen i juni 1944. Her var nogle af hans sidste rørende ord: ”Jeg ved ikke, hvad jeg skal skrive til jer i min sidste, uigenkaldelige Tid at leve her paa Jorden. Jeg har 3-4 timer endnu. Der er saa meget, jeg skulde have sagt, men det staar næsten helt stille nu... Kære Mor, Far, Karl, Poul og Jørn, jeg er slet ikke bange for at dø, og jeg beder jer, hold Humøret højt, selv om Livet af og til kan være svært..” (BØA 1976-40-2-11)

Hele det rørende brev, mindeskrifterne, samt historierne om Carl Edvard Nielsen og Thor Vang, hvis navne også står på Davidstatuen i Almindingen, kan læses i Modstandsbevægelsens arkiv (BØA 1976-40) og desuden er historierne om de unge mænd også samlet i bogen "Det kostede dem livet" af Niels Kjølner og Palle Bruus Jensen, 2010.

(BØA 1976-40-2-10)